

THEATRE ТЕАТАР НА РАСКРШЋУ AT THE CROSSROADS

ХРОНИКА №6 ФЕСТИВАЛА

недеља 10. септембар • 2023. година

4-10.9.2023.

ФЕСТИВАЛ ДРАМЕ И ПОЗОРИШТА БАЛКАНСКОГ КУЛТУРНОГ ПРОСТОРА | FESTIVAL OF DRAMA AND THEATER OF THE BALKAN CULTURAL SPACE

Представа „ГОСПОЋИЦА”
најбоља по оцени стручног жирија на 4. Театру на раскршћу

Награда жирија округлог стола критике предстиви „ШКРТАЦ”

СТИХОВИ ПРОТКАНИ ЕМОЦИЈОМ

Последња представа, одиграна у такмичарском делу 4. „Театра на раскршћу“, била је „Лепа Вида“ по тексту Сташе Прах, у режији Марјана Нећака, а у корподукцији Гледалишча Копер – Театро Каподистрија из Словеније и Словеначког сталног гледалишча Трст из Италије.

Текст за ову представу написан је по старом словеначком миту о лепој Види, а у различитим деловима Словеније, имао је другу варијанту. Таква лепа Вида послужила је као инспирација Францу Прешперену и Ивану Цанкару, а њихово дело послужило је као предложак Сташи Прах за писање ове драме. Форма ове представе је неконвенционална, али изузетно занимљива и узбудљива, будући да се изводи уз помоћ музике и певањем. Овај музичко-сценски перформанс негује стих, а још више ту емотивну нит коју сваки стих са собом носи.

„Лепа Вида“ је представа о неустрашивости жена. На округлом столу критике је глумица која тумачи насловну улогу рекла да не зна како је код нас, али у то време када је мит настајао, у Словенији је жена била предодређена да буде домаћица, да кува, чисти, пере, да буде увек код куће и да слепо слуша мушкарца. Помислила сам да код нас ситуација није нимало другачија. Ова представа је управо један сјајан феминистички одговор на све то. И лепа Вида нам показује да она може све што пожели, па чак и онда када снови делују далеко и недостижно.

Игор Бурић, позоришни новинар и критичар, је истакао да осим главног женског лика који јесте у центру збивања, заправо лик сина трпи и покреће радњу. Маријан Нећак је познатији као композитор, те је јасно зашто глумци у овој представи функционишу као музички састав.

У представи се појављује и једна лутка па се Јелена Поповић, драматуршкиња и позоришна критичарка, запитала због чега је одабрана дуга марионета. Разумљиво је због чега је лутка присутна, али ми ипак видимо дугу марионету која виси са цуга и ова лутка није извела ништа чаробно. Разумљива је и њена вредност у представи - загрљај који она даје, симболички је оправдана, али просто можда у тој анимацији може да се отвори још неки додатан значај који ће та лутка да изведе. Када видимо дугу марионету, заиста су нам велика очекивања.

Умберто Еко нас учи, а ова представа то показује, да је најважнија функција мита да пронађе облик или форму у пометњи људског искуства, закључила је Наташа Гвозденовић, новинарка и позоришна критичарка.

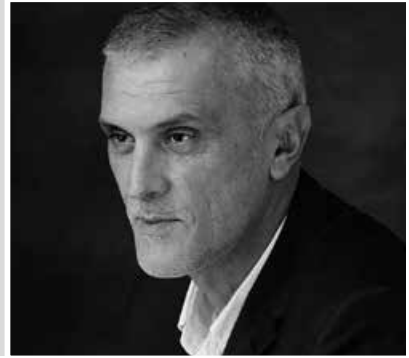
Јована Стјанковић

ИНТЕРВЈУ

Спасоје Ж. Миловановић:

„Фестивал и Народно позориште Ниш инсистирају на размени искустава, тражењу и поштовању различитости“

Колико је до пре четири године један снажан позоришни фестивал био потребан Нишу још једном је показао „Театар на раскршћу“. На Фестивалу драме и позоришта балканског културног простора такмичарског карактера публика је ове године могла да види одличне представе, увери се у талентованост бројних глумаца, сазна много из пратећег програма, а главни креатор понуде био је Спасоје Ж. Миловановић, селектор фестивала и управник Народног позоришта Ниш.

За креирање коначног одабира из класичне драмске литературе није био сам у том су му умногоме помогли чланови Савета.

- То су људи који обилазе регион који покрива фестивал. Након начелног договора о томе шта бисмо желели да се појави на фестивалу, уз низ ограничења, коначно је формиран репертоар. У питању је класична драмска литература, домаћа и страна. Када кажем страна, мислим на државе одакле је представа дошла - каже Миловановић.

Публика је у такмичарском делу могла да види „Магбет“ Вилијама Шекспира, Молијеровог „Шкртца“, „Ноћну фрајлу“ Александра Поповића, „Госпођицу“ Иве Андрића, Нушићевог „Покојника“ и „Лепу Виду“ Сташе Прах.

- Било нам је занимљиво да видимо на који начин долази до мешања различитих, а врло сличних позоришно-естетских идеологија. Имамо тако великог црногорског редитеља у Нишу, Македонца у Словенији, један колоплет искустава. Оно на чему инсистирају наш театар и фестивал јесте размена искустава, поштовање различитости и инсистирање на различитостима које год природе и ког год типа - додаје Миловановић.

На „Театру на раскршћу“ инсистира се, пре свега, на сакупљању идеја и промовисању различитости.

- Сви дубоко верујемо, ако постоји један најмањи заједнички садржалац, у овом случају позориште, могући су нормална комуникација и нормалан разговор на било коју тему, колико год да се неко не слаже. По хиљадити пут да поновим, ако уважавамо једни друге, ако уважавамо супротна мишљења, верујем да је могуће живети онако како човек то заслужује - каже Спасоје Ж. Миловановић.

Жеља да се термин фестивала врати на период од 11. до 19. марта не јењава и биће тако чим се створе услови.

- За разлику од претходне две године, ове године смо имали оправдан и диван разлог, а то је изградња мале сцене. Када је почела да се гради и када је био грађевински лом, није било могуће организовати фестивал. Радови су при крају и сада је могуће функционисати нормално. Верујем да ће наредне године фестивал бити на Дан позоришта, од 11. до 19. марта - истиче селектор фестивала и управник Народног позоришта Ниш.

Фестивал је од прошле године манифестација од културног значаја за Град Ниш, а то је признање фестивалу јер он заслужује да буде део историје града, сматра Миловановић.

- Са друге стране, из прагматистичких разлога је битно да не зависи од добре воље, способности или неспособности управника позоришта, жеље садашњег или будућег градоначелника или сазива Скупштине. Фестивал има институционалну сигурност и да настави да живи независно од било каквог појединца - истиче Миловановић.

Податак да се ове године тражила „карта више“ и да су сви комплети продати у року од недељу дана добар је знак за позориште и културу.

- Морам, као актуелни управник, да будем задовољан одзивом публике

на представе Народног позоришта Ниш. Свака представа је више него добро посећена. Нема свака представа идентичан одзив, али ми смо Народно позориште и у обавези смо да понудимо шаренолики репертоар. И овај фестивал је прилика да говоримо о традицији и модерни у сваком времену. Како су високоумни људи показали и доказали, не постоји апсолутни раскид са традицијом. Зашто? Чак је и авангарда која сама по себи тражи раскид са традицијом, ипак припада традицији авангарде. Увек постоји нешто што жели да побегне од конвенција и ако успе, постаје део нове традиције - каже Миловановић.

Припреме за нови фестивал и нову сезону увелико су у току, а публику ће следеће године очекивати дела настала у домаћој копродукцији.

- Пре свега, са нашим најближим позориштима, а то су Народно позориште Лесковац, Народно позориште Тимочке крајине „Зоран Радмиловић“ из Зајечара, Крушевачко позориште, тамо где смо упућени једни на друге. Очекује нас „Коштана“ следеће године, а верујем да ћемо брзо кренути у спремање представе „Цар и Галилејац“ - открива.

Док се завеса полако спушта на четврти „Театар на раскршћу“ и док „даске које живот значе“ чекају нове и старе представе, публици остаје да сабира утиске, глумцима да на најбољи начин искористе енергију која је зрачила салом Народног позоришта, а Савету фестивала на челу са Спасојем Ж. Миловановићем да смисли и спроведе у дело како да на петом „Театру на раскршћу“ надмаши досадашњу понуду. А то ће бити тежак задатак.

Љубица Јоцић

МИТ И ЖУДЊА

(О представи „Лепа Вида“ по стиховима Саше Прах, у режији Марјана Нећака, а у продукцији Гледалишча Копер – Каподистрија (Словенија) и Словенско стално гледалишче Трст (Италија))

Мит о Лепој Види је инспирисао многе словеначке писце као што су Франц Прешерн,

Иван Цанкар, Руди Шелиго итд. У овој верзији се говори о раскораку жудње и и женског поноса, једна оптика која преко говора музике наводи на метафоричке аспекте приче о Лепој Види или на третману једног мита са угла данашње прагматичности и суровости. Оно што највише импонује у овој представи је глумачка енергија која покрива и текст и режију и која као да узима ствари у своје руке говорећи својом компактношћу и кохерентношћу о феминистичком контексту овог мита где се лепота жене узима у обзир само ако је њена личност контекстуализована у друштву не одигравајући своју улогу домаћице и раднице. Повремено се упоредбе смештају и у доба класицизма, али и у наша времена

где жена има своју улогу у родним турбуланцијама не заборављајући чаролију њене лепоте. Она воли и жели да буде вољена, она стојички издржава своју несрећу, али се као херој врло тешко враћа патријархату.

Све у свему „Лепа Вида“ је позоришно-музички трактат о жени чији се флуид љубави обавија око родних проблема данашњице не водећи рачуна да је хероизам можда и превазиђена ствар и да је њен пут логичан и врло продуктиван.

Сашо Ојеновски

МИТ О ЧЕЖЊИ

„Лепа Вида“, последња такми-чарска представа четвртог Тетара на раскршћу у сваком је смислу другачија од осталих и тиме коначно и употпунила слику о фантастичној разноликости целокупног фестивала. Ослањајући се на стихове великих песника који су мит о једној од многих жена које су, углавном трбухом за крухом, одлазиле преко мора да доје туђу децу, остављајући своју, Саша Прах пише једну савремену трагедију о женској пожуди, посрнућу, покајању и несрећи распада породице. Овај текст, поред филозофских и поетских рима, комуницира и савременим фразама

из интернет упутстава за враћање себи: волети себе, пригрлити своју бол, осветити своје снове и жеље.

Ликовно, ова представа је привлачна и високо естетична, са маштовитом, симболичном и функционалном сценографијом (коју потписује редитељ Маријан Нећак) и једнако добрим костимом (Јелена Проковић), који је немогуће и развојити од сценографије, јер огромна сукња у којој главна јунакиња доминира у централном делу сцене, постаје сценографско решење у многим следећим приказима, а такође верно приказује осећања ликова (мушкарац у сукњи, клоновски костим или фармерице изрезане до форме халтера). Такође, представа обилује бројним сценским ефектима, од позоришног дима, светлости и сенке, па до мобилног и ротирајућег дневног боравка, мултифункционалног и вишесначењског кавеза, до великог оригами брода са бубњевима... Међутим, начин на који се лутка која личи на мајку појављује на сцени (на концима, са моста, као дуга марионета), чини „медвеђу услугу“ представи, јер од Словенаца увек

очекујемо фантастично луткарство, а осим просте анимације загрљаја и хода (и то као марионете на кратким концима), њене могућности као театарског средства, делују неискоришћено и неоправдано. Са друге стране и у функцији играчке, она је ипак веран и оправдан знак за утеху детета које за мајком чезне, као што је сва остала, паметно промишљена реквизита (писмо у боци за поруку сина која не допире до мајке, клоновски нос за непријатност прилике да се о тешким осећањима најзад проговори...)

Значајан део представе чини музика (коју такође потписује редитељ), а коју изводе глумци Ања Дрновшек, Рок Матек, Данијел Малалан и Блаж Поповски, певајући и свирајући на сцени углавном емоционалне и нагонске акценте из живота ликова, што на моменте делује еротично ефектно, а посматрајући све сонгове заједно, оставља утисак романтичне опере, баладе која верно прати драмску радњу представе.

Јелена Појовић

Мит унутар пометње људског искуства

Лепа Вида полази од познатог словеначког мита, а Вида која је у средишту мита пример је елан витала.

Драматуршкиња Сташа Прах прилази Види из перспективе жене данашњице, а миту се окре-

ћемо или тачније враћамо да бисмо из њега црпили снагу, митолошко, оно које није могуће поткрепити чињеницама, а које је несумњиво живо и траје. Потребно је некад демистификовати, а некад враћати на сцени, будити себе да бисмо оживели мит. Вида у тумачењу Ање Дрновшек, која јесте мотор ове представе, је пример снаге, најтачније некога ко се не чува, ко се не боји да се изложи ризику да буде повређен, а ко је кадар да надрасе патњу, Вида има довољно знања да зна да живот налази пут. Вида напушта мужа који је малтретира и враћа му се, враћа се не зато што га воли, не зато што има дете, враћа се напросто зато што је тако одговорност, што заборављамо данас у овом времену које је време новог конзервативизма, где место жене и њене еманципације можемо изнова преиспитивати, у ком се човек

и жена верују да су самоостварајуће биће, а свет пред њих ставља мноштво супротстављених захтева. Повратак у оно место у ком се одлуке могу доносити у сопственој власти, као код Виде, јесте драгоцен, пошто тек када човек преиспитује своје ставове расте, у супротном тоне у самозабрав.

Редитељ Марјан Нећак ову представу полаже у загрљај музике која је врста њеног мотора, глумци Рок Матек, Данијел Малалан и Блаж Поповски све време играју за Виду која је упориште представе.

Умберто Еко каже да је „најважнија функција мита да пронађе облик, форму у пометњи људског искуства“. Представа Лепа Вида кроз мит говори о рањивости и чињеници да живот проналази пут.

Најаша Гвозденовић

О ЖЕНИ, ЧЕЖЊИ, ЉУБАВИ И СТРАСТИ

У Словенији сви за Лепу Виду знају, о њој је исписано на хиљаде страница анализа и теорија. Најновија драмска варијација Сташе Прах на тему мотива о Лепи Види, потврђује да је свакој епохи потребна нова интерпретација овог константног мита словеначке књижевности. Драмско дело Сташе Прах, вредна је драматуршка подлога за сценско-музички спектакл Марјана Нећака, раскошну, визуелно и музички богату представу-метафору о Жени, чежњи, љубави и страсти. Сташа Прах напи-

сала је свеж, оригиналан поглед на Виду као жену модерног врремена. Лепа Вида превише жели, осећа, сања, размишља.

Сценско музичка представа Марјана Нећака плени магичном снагом, отварајаћи мноштво асоцијација и тема пореклом из словеначке народне културе. Представа прати мит у којем је Лепа Вида пункрвна жена, поносна и моћна, с пуном одговорношћу за своја дела. Она је тужна, преварена, љута, али ипак снажљива и што је најважније – не одустаје, већ верује да за њу постоји решење, да за све постоји решење.

Мит о Лепи Види садржи особине коју су карактеристичне за колективну свест: комплекс чежње, архетип мајке, архетип жене, носталгију, однос према традицији, однос према непознатом, туђинском.

Својом једноставношћу и разиграношћу, музичко-позоришна представа, испуњена магијским радњама, разоткрива теме које се у сећању словеначког народа сматрају онима које их представљају као меланхоличне, незадовољне и

потчињене.

Сву сложеност свог унутрашњег света одлично је дочарала Ања Дрновшек. Предрасуде о томе каква савремена жена треба да буде, до одређене мере дочарава и подвучена сценографија обликована као решеткасти кавез за које је причвршћена лепршава сукња. Дрвена лутка, којој се обраћа глумац Рок Матек такође је важан аспект који помаже разумевање различитих улога које жене играју. Комбиновање позоришне представе са извођењем живе музике, употребом реквизита и анимацијом лутака је изразито сложен процес. Снажан допринос атмосфери сценске радња додала је и музика, жанровски разнолика, као и песме које глумци певају.

Лепа Вида је пре свега гласан плач, женски вапај због вековног гушења женског бића. Лепа Вида Сташе Прах је бунтовница, жена која је страствена, посвећена и дивља и која се усуђује да сања, да фаустовски неутаживо трага за неким лепшим пределима и људима.

Миливоје Млађеновић

Духовити кошмар

Има она песма „Мала Вида“ бенда Мано Негра, у преводу – тежак живот. Рики Мартин пева „Вида Лока“ – луди живот. Свиђа ми се то поређење вида и живота.

Оно што је публика Театра на раскршћу могла да види синоћ, у представи „Лепа Вида“ из Словеније, помало је тежак, помало и луд живот из наведених песама. Морам признати, иако ми је засметало, да није било објашњења представе на крају, у сцени када глумац који је и отворио завесу, на њеном затварању, такорећи, исприча целу причу, не бих баш био сигуран шта сам то гледао. На моменте ми је деловало као спот за „Нове фосиле“, а на моменте... Па, враг би га знао. Духовити кошмар.

Иако бих на округлом столу свашта питао ауторку драматизације Шашу Прах, редитеља Маријана

Нећака, па и глумце како су их уверили да све то треба играти тако, на крају сам прећутао јер ауторског двојца није ни било. Схватио сам да и поред својеврсног искушења, да не кажем мучења за моја естетска начела, ако ништа друго, бар нешто научио. Лепа Вида је словеначки мит о жени која оставља кућу и постаје жена на други начин. О бунтовници пробуђене свести, пробуђених страсти. Жени мимо познате и прихваћене традиције, због чега мушкарци знају јако да пате.

Игор Бурић

УТИСЦИ ПУБЛИКЕ

приредила Јана Савић

Једноставна порука једне жене која тражи смисао живота. Допала ми се порука која говори о љубави према себи и околини кроз реплике *зајр-лиши себе и волеши себе*.

Допало ми се јако! Визуелно поготову, ефектно, јасно. Не бих могао никог да издвојим зато што су ми сви били ту једнаки.

Представа ми се јако допала! Једино што ми је жао јесте заправо што не знам језик на коме је играна јер сам ухватила себе како у моментима морам да пратим шта пише и

шта се дешава и то мислим да ми је доста одузело од ужитка, али осим тога мислим да су глумци дивни и успели су да унесу доста емоција у своју изведбу.

Представа „Лепа Вида“ ме је потпуно очарала! Невероватно извођење, добро осмишљена сценографија и емотивна дубина ликова су ме држали закачену за сваку сцену. Осећала сам сваку емоцију ликова.

Представа „Лепа Вида“ је једна оних за коју пожелите да траје дуже и да знате словеначки како не бисте

испустили ниједан детаљ. Да ли су наши снови и жеље приоритет? Шта је оно што бисмо истински живели, а шта оно што нам друштво намеће? Смемо ли данас уопште да маштамо? Ово су само нека питања која ова представа поставља. Глумци од почетка до краја живе своје ликове и доносе сваку мисао тачно и на прави начин! Естетика целокупне ове музичко-позоришне представе је фантастична и представља пример како би требало.

На основу одгледаних свих шест такмичарских представа на Фестивалу драме и позоришта балканског културног простора „Театар на раскршћу“, у организацији и продукцији Народног позоришта Ниш, стручни жири у саставу Васил Василев, председник жирија, Ненад Новаковић, Душан Ковачевић, Ирена Шаровић и Милица Бајић Ђуров једногласно је донео одлуку да се доделе следеће награде:

1. Специјалну награду за драматизацију романа „Госпођица“ Иве Андрића, додељујемо Вањи Ејдус, за истоимену представу у извођењу Народног позоришта Републике Српске из Бањалуке, за изузетно успелу транспозицију комплексног текста у препознатљив и јасан сценски наратив, који не напушта основну идеју и поруку Андрићевог романа. Вештим наративом и пажљиво одабраним драмским пунктовима, успела је да донесе савремену и тачну адаптацију, која кореспондира са данашњим временом и публиком.

2. Специјална награда за колективну игру се додељује ансамблу представе „Ноћна фрајла“ у извођењу Народног позоришта Ниш. Јасно вођеном и редитељски дефинисаном колективном игром, актери плету и градирају ток радње, мењајући динамику и атмосферу комада, која ефектно и без празног хода оставља снажан целокупни утисак.

3. Награда за сценски покрет се додељује Емиру Фејићу за представу „Госпођица“ у извођењу НП РС из Бањалуке. Креативно осмишљеним средствима сценског покрета, он доприноси да наратив, проток времена и редитељски резони добију флуентност која доноси јасну причу, те ток радње потцртава на оригиналан и јасан начин.

4. Марјан Нећак добитник је награде за **најбољу сценску музику у представи** „Лепа Вида“ у извођењу Народног гледалишча из Копра и Словенског сталног гледалишча из Трста. Вештим комбиновањем и поигравањем музике, инструмената и вокала, аутор нас води кроз емоцију и атмосферу која дефинише читаву представу.

5. Награда за најбољи костим додељује се Барбари Боурек за представу

„Шкртац“ у извођењу Сатиричког казалишта „Керемпух“ из Загребa. Промисљено костимографско решење представља кохезију епохе и савременог костима, која на најбољи начин истиче ликове и дух самог комада.

6. Весна Поповић добитница је награде за **најбоље сценографско решење у представи** „Покојник“ Црногорског народног позоришта Подгорица и Центра за културу Тиват. Вештим поигравањем просторном перспективом, колоритом, као и превођењем екстеријера у ентеријер и обратно, искусно потцртава карактер ове комедије менталита.

7. Овогодишњи лауреат награде за младог глумца је Јован Јовановић, који харизматично и доминантно доноси лик Магдафа у представи „Магбет“ Народног позоришта из Београда.

8. Једногласном одлуком стручног жирија награда за најбољу мушку улогу додељена је Хрвоју Кечкешу за улогу Харпагона у представи „Шкртац“ Сатиричког позоришта Керемпух. Уверљивом и лепршавом игром апсолутно влада сценом и кроз низ глумачких решења, од комичних до готово карикатуралних валера, доноси лик тврдице, који на крају оставља утисак позитивног карактера кога је немогуће не волети.

9. Слађана Зрнић у улози Госпођице у истоименој представи Народног позоришта Републике Српске из Бања Луке, својом вештом, карактерном и уверљивом глумом доноси лик Рајке Радаковић, чија трагична судбина никога не оставља равнодушним. Од девојчице до зреле жене, суптилно, али и катарзично пратимо емоцију и сву комплексност лика који тумачи, чиме је дефинитивно оправдала **награду за најбољу женску улогу Фестивала**.

10. Стручни жири је без дилеме одлучио да овогодишњи добитник **награде за најбољу режију** буде Бранислав Мићуновић за представу „Ноћна фрајла“ у извођењу Народног позоришта Ниш. Промисљеним и наизглед једноставним приступом успева да комплексан драматуршки и глумачки наратив пренесе на савремен и ефектан начин, који дефинитивно оставља снажан утисак.

Круна и можда најјачи целокупни утисак ове селекције је дефинитивно изведба представе „Госпођица“ Народног позоришта Републике Српске из Бањалуке, која својом посвећеном колективном игром и са искреном и даровитом донесеним ликовима, на чист и уметнички начин подсећа због чега традиционални театар није пролазна категорија, чиме заслужено односе награду за најбољу представу у целини.

Жири округлог стола критике на Четвртог фестивалу „Театар на раскршћу“ у саставу: Сашо Огненовски (председник), Миљивоје Млађеновић, Игор Бурић, Оливера Милошевић, Наташа Гвозденовић и Јелена Поповић одлучили су да награду доделе представи „Шкртац“ Сатиричког позоришта „Керемпух“ из Загребa, Хрватска. „Шкртац“ је представа која је актуелна и референтна на неколико нивоа: стилском, значењском и концептуалном. Редитељски концепт има еластичну компоненту која на сцену увлачи фантастичне импровизације које су амалгам талента глумца чија је, с друге стране, типологија врло прецизно и егзалтно одређена. Управо те импровизације отварају и референтну компоненту која одваја овај сјајни текст (један од неколико које Молијер није написао у стиху) од своје класичне структуре у паралелне актуелне примере и које чини универзалним не само на разини приче, него и на разини значења.

Новинарски жири IV фестивала „Театар на раскршћу“ једногласно је донео одлуку да је најбоља представа овогодишње манифестације „Магбет“ В.Шекспира у режији Јагоша Марковића, Народног позоришта у Београду.

Маестралном глумачком игром ансамбла предвођеног Небојшом Дугалићем, убедљивом и снажном редитељском поставком представа, отварајући сву потентност слојева чувеног комада, инспиративно и позоришно пунокрвно фокусира отелотворење вивисекције механизма који (и) данашњег човека одводе с оне стране и морала и људскости, и чине да приклањајући се најлошијем делу себе постану злочинци, и дословно и метафорично, и према другима и према себи, и као појединци и као друштво.

Сусретање драмских тетара на нивоу балканског културног простора у оквиру фестивала „Театар на раскршћу“ у Нишу у организацији Народног позоришта из Ниша показује колико нам је мало потребно да будемо заједно срећни и да се самјеравамо са својим културним и националним стваралачким богатством, а опет колико мало хоћемо да вреднујемо то што имамо и да то нескривено покажемо другима. Ово је била добра прилика да се на сцени нађу позоришта из региона и да донесу репрезент свог ставралаштва из средине из које долазе.

Примјетне су три карактеристике овогодишњег „Фестивала на раскршћу“: публика се вратила у позориште на фестивалу, (што је најважније) селекција је била промишљена и осмисљена (што је гледоце привукло) и укупна атмосфера је била на нивоу некадашњих фестивала (што је заслуга организатора).

Очигледно, у Нишу се тражила карта више. Премало је било позориште, изграђено још 1939. године, али и даље веома функционално, да угости све који би хтјели тих седам дана да гледају представе из региона. Али било је значајно

примјетити свих тих вечери да је то публика одњегована, школована, посјетилац који зна да реагује на добру глуму, добру представу, добром редитељском рјешењу, костиму, сценографији. Публика која тих дана није оманула, непогрешиво је подржала глумца и представу тамо гдје је то заиста било школски видљиво, потребно и значајно. Била је публика та снага, енергија, емоција, хемија која се осјећала у позоришту.

Селекција је била осмишљена на начин да се одмакне од приказаних представа претходне двије године, које су биле намијењене више појединцу и одређеном кругу заинтересованих и сада се „иде на сигурно“. Дobar текст, добра глумачка подјела, сигуран редитељ и позориште коме се вјерује. И то даје резултате, але не увијек и не обавезно сигурно. Али ове године се посрећило.

У Ниш је дошла реперезентација позоришта из региона, уједначене представе по квалитету, редитељски осмишљене, глумачки заокружене и мало је ко могао остати равнодушан, иако знамо да квалитет фестивала поред знања селектора одређује и ограничава и укупна продукција и валитет урађених представа у региону, али и лимитира величина сцене Народног позоришта у Нишу и свакако буџет.

Овог пута селектор Спасоје Ж. Миловановић је одабрао сигурне писце: Шекспира, Молијера, Андрића, Нушића, Алек-

сандра Поповића, Бокача,....., доказане редитеље: Јагоша Марковића, Дору Ружђак Подолски, Бранислава Мићуновића, Ђурђу Тешић, Егона Савина, Марјана Нећака, Дејана Пројковског и позоришта која продукционо наткриљују ове пројекте: из Србије Народно позориште из Београда и Народно позориште из Ниша као домаћин, из Хрватске Сатричко казалиште Керемпих из Загреба, из БиХ, из Републике Српке Народно позориште Републике Српске из Бања Луке, из Словеније и Италије Гладелишће Копер и Словенско стално гледалишће Трст, и из Црне Горе Црногорско народно позориште и Центар за културу Тиват и ЈУ Градско позориште Подгорица и Културни центар Бар. Позоришне куће за сваки респект, не мислећи да и друга позоришта нису мање значајна и да се нису исто тако могла наћи на овом фестивалу.

Представе које смо гледале биле су у једном сагласју у једном тону: похелпа, новац, богатство, одсуство морала, властољубље, присуство и борба против зла и унижење човјека. Гледане представе су и данас толико свевремене и данас актуелне да понекад занемаримо или заборавимо када су писане. „Тим представе „Магбет“, (Народног позоришта из Београда) нас посвећено води кроз кошмар, после које се човек може пробудити унезверен, ужаснут до краја, толико да у први мах не разуме да је то био

сан, јер је ово кошмар чији су делови кроз призме разних односа делови наше стварности¹, истиче критичарка Наташа Гвозденовић.

Молијеров „Шкртац“ у виђењу позоришних зналаца из „Керемпуха“ из Загреб нуде нам „јаловост чувања плесњивог новца и непродиктивних друштвених прича које колико били смешни, на крају су дубоко тужни“². Комедија која нас разгаљује, али и упозорава на разорну моћ појединца са новцем који му даје моћ и власт, али на срећу ороченог трајања.

Народно позоришта из Ниша понудило је „Ноћну фрајлу“ Александра Поповића и на огољеној сцени изнијеле глумице, прије свега, и јаку ријеч писца да се боре против добра и зла, хипокризије и ниских страсти. „Ноћна фрајла“ је цвет. Како у ком крају је друге боје, чак и другог рода, јер народ воли биљке да назива онако како их види, башкао и људе.... Свакој од ових врста заједничко је то да се латице цвета отварају ноћу и да га је немогуће искоренити³. Заборену поетику позоришне приче у симбиози писца Аце Поповића и редитеља Бранислава Мићуновића у Нишу је тешко искоренити. А и зашто би?!

Свакако „...после Молијеровог „Шкртца“ Харпагона у којем је његов тврдичлук приказан као карактерна особина, Андрић нам даје неку врсту генезе таквог облика, или понашања. Рајка није само тврда, осциона, манипулативна, безобзирна и штедра, него је њена шкртна производ животних околности...“⁴ Госпођица нас уз добру драматизацију Андрићевог текста уводи у причу женске тврдице, шкртца, чудака и нерационалне похлепе и потребе да се има оно што јој неће ничему служити нити помоћи у тренутцима када губећи дах залато ништа не вриједи. Млађеновић истиче да „Редитељски поступак Ђурђе Тешић одише поетски наглашеном стилизацијом и визуелизује два сучељена погледа на свет: рационалност „обичног“ света, с једне стране и извтопереност тврдичлуком захваћеног бића с друге стране...“⁵

И у Нушићевом „Покојнику“ наставља се та сага новца, похлепе, аморала и друштвеног зла корупције и подмићивања. Пробрана глумачка екипа вођена искусним редитељем Егоном Савином донијела је реалистични причу увијек актуелног Нушића као да је писана те вечери. Новцем се све може купити на жалост и ту тој

спирали неморала и безакоња страда човјек какои у свим претходним позиришним причама понуђеним у Нишу.

Овај фестивалје показао да се свевременост доброг дјела не може покварити, а да овако осмишљена селекција само потврђује да у веременима у којима данас бивствијемо ови комади нас самоосвјешћују и говоре да се свако зло и безморал побјеђују радом и људскошћу.

Не можемо, а да не кажемо да је значајно обиљежје овог „Фестивала на раскршћу“ свакако било и одржавање веома успјелих разговора са актерима представе послје сваког извођења уз учешће критичара и публице.

Свакако је значајно и свако-вечерње представљање књига и часописа из области позоришног живота, што је дало једну заокруженост и комплетност позоришне светковине у Нишу. И то је та атмосфера коју смо споменули како трећи веома значајни и осјетни фактор који карактерише овај фестивал.

Ненаг Новаковић

1 Наташа Гвозденовић, „Срце пуно шкорпиона“, Билтен бр.1.стр.6

2 Сашо Огненовски, „Френетична и инспиративна импровизација“, Билтен бр.2, стр.4

3 Јелена Поповић, „(По)етика смрти“, Билтен бр.3 стр.5.

4 Игор Бурић, „Школска лектира“, Билтен бр.4.стр.8.

5 Миљивоје Млађеновић, „Новац као господар живота“, Билтен бр.4.стр.7.

ДА ЛИ СМО ЛУДИ ДА „ЛУДУС“ ПУСТИМО НИЗ ВОДУ?

Последњег дана пратећег програма четвртог фестивала „Театар на раскршћу“ била је предвиђена промоција последња три издата броја „Лудуса“, листа Удружења драмских уметника Србије и излагање на тему „Позоришне новине као документ“. Било је очекивано да чујемо шта смо могли да читамо у часопису који 31 годину пише о позоришним дешавањима у земљи и колико је „Лудус“ важан за позориште и културу од позоришне критичарке и главне и одговорне уреднице Татјане Њежић, Миливоја Млађеновића, писца и театролога, као и Борке Голубовић Требјешанин, позоришне критичарке и новинарке.

А одмах на почетку смо чули да је „Лудус“ у тешкој финансијској ситуацији и да, ако желимо да овај значајан документ за историју и будућност позоришта буде сачуван, потребно је нешто променити. Татјана Њежић је рекла да је почетком године изашао један број, а пошто су конкурси били у току и новца није било, послала је циркуларни мејл свима у редакцији са питањем да ли су расположени да раде бесплатно. Већина је одговорила потврдно, додаје Њежић, број је изашао маја и то је последње овогодишње издање.

Онда је питала окупљене: „Да ли сам погрешила?“

Ово питање заинтриговало је окупљене и углавном су одговори били да није, али да то не сме бити пракса.

Борка Голубовић Требјешанин, новинарка која пристала да пише волонтерски, рекла је да је то било битно због континуитета и „Лудуса“ као снажног документа наше стварности.

- Нисам постављала као питање, ни као дилему иако су нам хонорари потребни. Познато да су у медијима и култури јако ниска примања. Морални чин и обавеза су били да морам да прихватим - рекла је Борка Голубовић Требјешанин.

Миливоје Млађеновић спремио другачије излагање од оног што је на крају испричао пошто је ситуација више него озбиљна.

- Ово је једини простор, специјализовани, који информише о позоришту, његовом трајању, анализи позоришног живота, ово није лист који је научни, нити стручни. Оно што су дневне новине за свакодневни живот појединца, „Лудус“ је битан за позоришни живот. „Лудус“ је огледало, сведочанство - каже Млађеновић.

Предлог како помоћи да се сачува ово важно сведочанство историје дали су представници Народног позоришта Ниш - Тамара Милосављевић која ради у Архиву позоришта и управник Спасоје Ж. Миловановић.

- Сва позоришта купују лист. Овај лист се труди да покрије све што се зове Србија и мало преко тога. Лист функционише, све нас интересује, не доводи се ништа у питање. Проблем је, као увек, финансирање. Ово је лист Удружења драмских уметника Србије и логично је да га оно финансира. Причао сам са Небојшом Дугалићем, председником УДУС-а, предложио сам да Удружење склопи уговоре са свим позориштима и да им шаље фактуре убачене у централни регистар фактура на месечном нивоу и да се уплаћују чланарине и део за „Лудус“. Онда бисмо сви били мирни, радосни и све би ишло како треба - рекао је Миловановић.

Да ли ће ово бити решење за „Лудус“ или ће се наћи неко друго, то је у овом тренутку мање важно. Оно што јесте важно, ово благо за развој позоришне културе, морамо сви сачувати и неговати.

• ЗАТВАРАЊЕ ФЕСТИВАЛА И СВЕЧАНА ДОДЕЛА НАГРАДА

Ђовани Бокачо

ДЕКАМЕРОН

Копродукција

ЈУ ГРАДСКО ПОЗОРИШТЕ ПОДГОРИЦА (Црна Гора)

КУЛТУРНИ ЦЕНТАР БАР – ФЕСТИВАЛ БАРСКИ ЉЕТОПИС, БАР (Црна Гора) и НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ НИШ (Србија)

Режија: Дејан Пројковски
Драматизација: Стеван Копривица
Сценографија: Валентин Светозарев
Костимографија: Марија Пупучевска
Композитор: Горан Трајкоски
Сценски покрет и кореографија: Тамара Вујошевић
Мандић
Корепетитор: Рената Перазиић
Асистент редитеља: Бранка Кнежевић
Драматург-сарадник: Сашо Димоски
Инспицијент: Добрила Марјановић
Мајстор тона: Александар Стевановић
Мајстор светла: Дејан Цветковић

ИГРАЈУ:
Милош Пејовић
Сања Крстовић
Омар Бајрамспахић
Вања Јовићевић
Душан Ковачевић
Маја Вукојевић Цветковић
Павле Поповић
Уна Лучић
Стефан Вуковић
Лара Драговић
Евгенија Станковић
Драгана Јовановић
Драгиша Вељковић

Представа траје 2 сата и 20 минута.

РЕЧ АУТОРА ПРЕДСТАВЕ ДЕКАМЕРОН

Куга хара Европом, милиони мртвих, година је 1348, нема лијека, наде, утјехе, рационалног промишљања. Социјална изолација је једини начин преживљавања. Бокачо у изолацију смјешта групу младих људи који ће се болести и смрти одупријети причањем прича, уживањем у животу, поклоњеним тренуцима среће у окружењу Апокалипсе. Кад је то урадио Бокачо, нема разлога да то не урадимо и ми у театарском сагледавању *Декамерона*. А онда да потражимо заједничке именоване овог времена и средњовјековне Фиренце. Невјероватно је колико се мотива поклапа, колико је симиларија, колико је непотребно механицистичко и насилно превођење у презент. Хуморно сагледавање, иронија и апсурд поетичка су средства којима смо прибјегли у циљу одбране Човјека пред Болешћу,

Догмом, Глупошћу и манипулативним понижавањима.

Дејан ПРОЈКОВСКИ,
редитељ
Стеван КОПРИВИЦА,
драматург

ИЗВОД ИЗ ИНТЕРВЈУА ДЕКАМЕРОН

– Копривица: Седам вјекова касније неке ствари су идентичне

„Трудио сам се да поштујемо Бокача и једно од највећих ренесанских књижевних дјела, а са друге стране да се тиче нас данас, да тај комад буде нешто што је гледаоцу занимљиво и актуелно и да нађемо заједничке именоване ренесансе и данашњег доба. Заједно са редитељем нашли смо театарски, релевантан начин за читање овог дјела. Седам вјекова касније неке ствари су идентичне. Манипулација, догма, болест на крају крајева, јер куга има симиларију са ковидом. Социјална изолација, ниски

интереси, све су то ствари које и данас срећемо, а које су биле присутне и онда и које имају исходе којима се можемо насмијати а у суштини су трагични“, казао је Копривица.

(...) „У средишту приче је човјек и његова идеја о личној слободи и изборима“, каже Пројковски, подсјетивши да куга која је харала Фиренцом и корона која нас је прије двије године погодила представљају савршену паралелу.

„Сви знамо шта смо тада изгубили и заборављемо шта имамо када имамо слободу. Направили смо представу базирану на *Декамерону* али смо додали приче везане за ренесансу, за Микеланђела, Да Винчија, Петрарку, Алигијерија. Мислим да имамо једну специфичну представу са савременим сценским језиком који смо сви заједно, кроз ову двомјесечну позоришну лабораторију, створили.“

Барски летопис
Објављено 27. 07. 2023.

ОСНИВАЧИ ФЕСТИВАЛА

Град Ниш

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
НИШ

ПОКРОВИТЕЉ
ФЕСТИВАЛА

Председник
Републике Србије

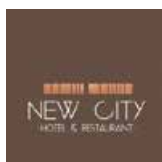
ФЕСТИВАЛ
ПОДРЖАЛИ

Република Србија
МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ
И ИНФОРМИСАЊА

ZLATARA
STANI VIROVIĆ
1993

ПРИЈАТЕЉИ
ФЕСТИВАЛА

МЕДИЈСКИ
ПОКРОВИТЕЉ

МЕДИЈСКА ПОДРШКА
ФЕСТИВАЛА

Издавач: Народно позориште Ниш • За издавача: Спасоје Ж. Миловановић
Редакција: Јована Станковић (уредница), Љубица Јоцић, Јана Савић • Прелом: Саша Јовановић
Фото: Мирослав Лавренчић • Штампа: Nais print, Niš • Тираж: 30 примерака
Народно позориште Ниш • Синђелићев трг 88, 18.000 Ниш, Србија
Веб сајт: www.narodnopozeristenis.rs • Фејсбук страница: <https://www.facebook.com/NiskoNarodnoPozoriste/>
E-mail: npnis@narodnopozeristenis.rs • direktor@narodnopozeristenis.rs
uprava@narodnopozeristenis.rs • marketing@narodnopozeristenis.rs